

Carli Hermès Portraits

Sinds 19 mei loopt in het paviljoen en het atelier van Museum Jan Heestershuis de expositie 'Carli Hermès Portraits'. Topfotograaf Hermès heeft daarvoor een kleine twintig portretten van vrouwen uit zijn artistieke, autonome oeuvre geselecteerd. Doordat hij werkt met verrassende kleuren, vlakverdelingen, sluiers en attributen krijgen de portretten meestal een surrealistisch karakter. Tijdens de opening ving ik vele lovende geluiden op over de tentoongestelde werken, maar ook enkele kritische. Dit ligt geheel in lijn met de reputatie die deze fotograaf-kunstenaar heeft opgebouwd. Na exposities in binnenland (met name het Groninger Museum, het Coda Museum in Apeldoorn en vele kunstbeurzen) en buitenland (onder andere in de VS) is een deel van zijn artistieke oeuvre nu voor het eerst te zien in het museum in zijn geboorteplaats. Tijdens de opening zei Carli Hermès daar erg trots op te zijn. En natuurlijk is het voor het Museum Jan Heestershuis eervol om werk van zo'n internationaal bekende fotograaf-kunstenaar te kunnen exposeren.

Carli Hermès tijdens de opening van de expositie in Museum Jan Heestershuis

In Schijndel geboren en getogen

Hij werd als Carli Hermes in 1963 op de Boschweg in Schijndel geboren en voegde later het accent op zijn achternaam toe om internationale contacten te vergemakkelijken. Al vroeg kreeg hij via zijn vader, een enthousiast amateurfotograaf die hem betrok bij zijn hobby, interesse in fotografie. Een poosje werkte de nog jonge Carli in de fotozaak van Ferry Tausch in het centrum van Schijndel, die hem vertrouwd maakte met een aantal kneepjes van het vak.

Carli had ambitie en ging studeren aan de Fotoacademie in Den Haag en later ook enige tijd aan de Bournemouth School of Art in Engeland. Hij wist zich daarna op te werken tot een vooraanstaand fotograaf die sinds jaar en dag woont en werkt in Amsterdam.

Regelmatig ontvangt hij opdrachten voor reclamecampagnes van internationale bedrijven zoals KLM, Nike en BMW. Maar de grootste bekendheid kreeg hij door zijn jarenlange fotowerk voor het mannenmodewerk Suitsupply. Sommige foto's kregen de kritiek dat ze van de vrouw een object zouden maken. Dat commentaar is typisch voor dit tijdsgewricht maar je kunt evengoed stellen dat zijn foto's van vrouwelijke naakten passen binnen een eeuwenlange kunsttraditie, van klassieke beelden in de oudheid tot beelden van Rodin, van naakten van Rubens en Lucas Cranach de oudere tot die van Kees van Dongen, Jan Sluijters, Arnoud Paashuis, Peter van den Borne en vele, vele andere kunstenaars, onder wie uiteraard ook de nodige fotografen.

Zijn foto voor Suitsupply met daarop elkaar kussende mannen deed veel stof opwaaien en werd door een aantal critici weggezet als verwerpelijk. Die kritiek vond zijn oorsprong echter eerder in de maatschappelijke context van de foto dan in artistieke criteria.

Daarnaast maakte hij 'all over the world' diverse fotoshoots van bekende artiesten, zoals van schrijfster Zadie Smith, acteur George Clooney, zangeres Wende Snijders en zanger Robbie Williams. Dat geeft aan tot welk niveau hij als fotograaf-kunstenaar is gestegen.

Vrij, artistiek werk

Hermès wordt wel als glamourfotograaf gezien, maar dat is maar één kant van zijn werk. Door hem in die hoek te duwen gaat men voorbij aan zijn vrije, artistieke en autonome fotografie waarbij hij enkel zelf bepaalt wat en hoe hij fotografeert. Dat werk mag men met recht kunst noemen en daarin is hij derhalve een kunstenaar, hoewel hij uit bescheidenheid zelf liever praat over vakmanschap.

Bij het maken van die artistieke foto's op de set weet hij door zijn rustige houding een ontspannen sfeer te creëren. Ik citeer Corinne van Duin: "Terwijl visagisten en assistenten als drukke bijtjes in de studio rondvliegen, neemt Carli Hermès nog een kop koffie. Hij steekt een sigaret op, aait de hond en trapt een balletje." Hij weet zijn modellen, vaak vrouwen, op hun gemak te stellen, een voorwaarde om hen op gewenste wijze te kunnen portretteren.

De ideeën voor kleuren, vormen en kledingattributen ontstaan meestal pas tijdens de fotosessie, zo vertelde hij me tijdens de opening in het Heestershuis. Hij improviseert graag op de set en neemt de tijd voor zijn ingevingen. Daarna zet hij zijn medewerkers, met name de stilisten, aan het werk - soms moeten ze nog gauw even naar een winkel! - en kan het fotograferen beginnen.

Anderzijds moet hij soms in no time een fotoserie maken van beroemde mensen,- zo gaf bijvoorbeeld George Clooney hem slechts tien minuten de tijd!

De Dali onder de fotografen

Terwijl Carli zichzelf een compromisloos fotograaf noemt, wordt hij vanwege zijn surrealistisch getinte werk ook wel de Dali onder de fotografen genoemd. De surrealistische vrouwenportretten op de expositie in het Heestershuis zijn qua thema onder te brengen in verschillende categorieën.

Carli Hermès / Reflections serie / Muse

Carli Hermès / Reflections serie / Mask

Een aantal portretten vallen in de categorie 'Reflections' (2012). Een van de mooiste daarin is naar mijn smaak 'Muse', een portret in rood, zwart en wit. De marmerwitte linkerkanten van gezicht en schouderpartij contrasteren scherp met het zwart van een fors kapsel en de rechterkant van haar lichaam. Het wazige rood op gezicht en lijf verbreekt de monotonie en maakt dit portret spannend. Het siert ook de omslag van het lijvige fotoboek 'CARLI HERMÈS three decades of uncompromising photography' (2016), waarin zijn belangrijkste werken van de laatste dertig jaar staan afgebeeld. Overigens is dit schitterende boek in groot formaat nu in het museum voor gereduceerde prijs te koop. Een ander prachtig werk behorend tot dezelfde serie vind ik het portret 'Mask' van een zittende vrouw met rode kin en hals. Het zwartwitte, zebra-achtige lijnenspel op haar naakte lichaam benadrukt juist de fraaie vormen ervan.

Een aantal fotoportretten in de serie 'Candy Shop' uit 2010 vind ik persoonlijk wat minder boeiend. De snoepkleuren op 'Turkish Fruit', 'Sweet Tears' en 'Red and Blue' zijn me wat te zoetig terwijl donkere kleuren als mogelijk tegenwicht hier ontbreken.

Wel weer interessant vind ik 'Coming Out' uit dezelfde serie. Het felle blauw en zwart daarop, verrassend diagonaal van elkaar gescheiden, van een vrouw met knalrode tong levert naar mijn idee een sterk portret op. Veel bezoekers in het museum blijken gecharmeerd te zijn van 'Beautiful Red' waarop een meisjesgezicht bijna geheel bedekt is door een fijnmazig net van oranjegele haartjes. Het behoort overigens ook tot deze serie 'Candy Shop'.

Carli Hermès / Candy Shop serie / Beautiful Red

Atelier

In het atelier van het museum worden drie vrij recente portretten (2016) geëxposeerd die in bovengenoemd boek vallen onder het hoofdstuk 'Carli Now'. In deze serie werkt hij frequent met kleurrijke of zwarte sluiers, die de portretten iets mysterieus verlenen. Zo is op het portret 'Lost' een naakte vrouw deels bedekt met een natte zwarte doek. Door deze 'natte dwell' op haar lijf ontstaat een bijzonder effect: op de haarscherpe foto vertonen haar armen kippenvel en staan de huidhaartjes kaarsrecht. Maar ook het totaalbeeld is fascinerend.

Op een ander portret in het atelier domineert het gezicht van een vrouw, die in de verte lijkt te staren. Er zijn vele interpretaties mogelijk, te oordelen naar reacties van kijkers: kijkt ze nu trots, dromerig, zelfbewust, melancholiek, of mogelijk alles tegelijk? De grote Duitse schilder Max Beckmann was van mening dat een (geschilderd) portret meerdere facetten van een persoon zichtbaar moest kunnen maken.

Deze drie werken behoren wat mij betreft tot de toppers op deze expositie.

Carli Hermès / Now serie / Lost

Om zijn veelzijdigheid te benadrukken vermeld ik nog de fraaie serie donkere naakten die Carli Hermès onder de titel 'Curves' fotografeerde – helaas niet aanwezig op deze expositie, maar wel in het boek - waarop de zwarte, naakte lichamen enkel door contourlijnen in kleur zichtbaar worden. Hier dringt zich een vergelijking op met fauvistische schilderijen van Kees van Dongen, die zich daarop vaak bediende van forse contouren in één kleur.

Voor Hermès geldt als enig criterium voor zijn vrije werken dat ze in zijn ogen mooi moeten zijn en als losstaand beeld aan de muur moeten kunnen hangen. De surrealistische werken vertellen geen verhaal, stelt hij, maar willen pure schoonheid uitstralen,- het zijn fantasiebeelden.

Deze bijzondere expositie met origineel kunstzinnig werk van 'onze eigen' Carli mag u niet missen!

Jan Geerts

Reliekhouders

Een van de twee houten reliekhouders

In het achterste deel van de kamers-en-suite in het Jan Heestershuis staan, voor het raam, twee identieke houten reliekhouders (64 cm hoog 35 cm breed) uit het bezit van Jan Heesters. De objecten zijn wellicht ooit bij ceremoniële gebeurtenissen gebruikt want er zijn beschadigingen. Ze zijn vervaardigd rond het jaar 1800, gesneden uit lindenhout en daarna bewerkt met goudverf. In het hart zat voorheen voor de holte glas, hierin werd een relikwie of een hostie bewaard. Waarschijnlijk zijn ze ooit als monstransen met daarin een hostie of als reliekhouders met resten van heiligen in processies megedragen. Tijdens het zogenaamde Rijke Roomse Leven, waarvan het triomfalistische hoogtepunt in de jaren dertig viel, droegen katholieken hun geloof uit in uitbundige kerkelijke feesten. Maar ook later werden er nog veelvuldig processieoptochten georganiseerd. Vaak in de maand mei, waarbij meisjes hun mooie communiejurkje nog een keer aan mochten. Alleen dat al was een feest.

Processie

Een katholieke processie vertrekt vanuit de kerk door de deur aan de noordzijde. Een misdienaar of acoliet gaat voorop met het processiekruis gevolgd door een of meer priesters en flambouwdragers. Anderen dragen beelden, vaak rijk geborduurde processievaandels en relikwieën of monstransen onder een baldakijn (processiehemel). Er lopen vaak veel jonge meisjes mee in mooie jurken. Zingend en biddend trekt men door de straten. Aan de zuidkant van de kerk komt men, nog steeds zingend, de kerk weer binnen.

Een processiewagen vol bruidjes (1926)

Processieverbod

Toch bestond er in Nederland een processieverbod dat pas werd opgeheven in 1983. In de grondwet in 1848 werd "openbare godsdienstoefening buiten gebouwen en besloten plaatsen" verboden. Het verbod gold voor alle geloven maar dit grondwetsartikel was vooral gericht op de katholieke samenleving. De wet maakte het voor plaatselijke overheden mogelijk om in delen van het land waar katholieke processies tot 1848 niet gebruikelijk waren deze optochten te verhinderen. In de praktijk werden processies verboden ten noorden van de grote rivieren.

Hoewel vaak oogluikend toegestaan, hebben overtredingen van het verbod tot in de jaren vijftig van de vorige eeuw voor de nodige onrust gezorgd. Het leidde tot verschillende processen, waarbij het zelden tot een veroordeling kwam. De moeilijkheden rond processies verminderden in de jaren zestig; de kerkelijke oecumene veranderde en ook gingen protestanten er zich minder aan storen. De Grondwet van 1983 stelt nog wel in artikel 6 dat wettelijke regels kunnen worden gesteld ter zake van 'godsdienstuitoefening in de openlucht ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden'. Het katholieke België heeft nooit een processieverbod gekend.

Jan Heesters, Processie

Heilig

Bij katholieken en islamieten zijn heiligen bemiddelaars tussen mens en God. Het is een manier om, via de achtergebleven resten van de heilige, voorspraak bij God te vragen. Vaak met de vraag of God miraculeus wil ingrijpen in een leven of om het zielenheil zeker te stellen. De resten van heiligen of objecten die aangeraakt zijn door heiligen, kunnen, zo veronderstelt men, beschermen, genezen, of hoop en troost schenken. Bij katholieken heeft een splinter van een heilige als relik evenveel werkzame kracht als een heel skelet, -pars pro toto. Bij de islam heeft alleen al een afbeelding deze werkzaamheid.

Echtheid

Bij een relik wordt meestal een document bewaard waarin de echtheid ervan wordt bevestigd door een bisschop of abt. Bij oude relikhouders zit soms een perkamentstrookje, het 'cedula', met informatie over de relieken. Per bisdom zijn de kerkelijke relieken geïnventariseerd in het episcopaal archief.

Relieken

Het tonen van relikwieën is belangrijk. Niet alleen katholieken maar ook moslims, hindoes, boeddhisten en tribale stammen met een voorouderverering kennen er wonderlijke krachten aan toe. De rondtrekkende tentoonstelling 'heart and shrine relic tour' met overblijfselen van Boeddha en boeddhistische leermeesters trok tussen 2010 en 2015 miljoenen gelovigen.

In 2017 waren, voor het eerst weer sinds eeuwen, in Moskou de relieken van de heilige Nicolaas van Myra, de patroonheilige van Rusland, te zien. Er kwamen 1,8 miljoen pelgrims op af en sommigen stonden er 11 uur voor in de rij! En elk jaar weer gaan miljoenen gelovigen naar de Kaba, naar de Olijfberg bij Jeruzalem, naar de Gouden Roos in Myanmar of naar Lourdes, Medina en zelfs naar het Kensington Palace waar Prinses Diana woonde.

Islam

Relieken komen in vele vormen voor. In de 19e eeuw werd door pelgrims in Mekka een kam gekocht van aloëhout, een houtsoort waaraan Mohammed geneeskracht toekende. De kam, gedoopt in water van de Zamzambron in Mekka, zou de pelgrim beschermen op de terugreis en vormde tevens een remedie tegen kaalheid. Deze bron redde ooit de levens van Hagar en Ismail. Abraham stuurde zijn bijvrouw met hun zoon de woestijn in toen zijn vrouw Sara zwanger was van Isaac. Het ontstaan van Mekka is te danken aan deze bron.

In het Topkapipaleis in Istanbul worden diverse reliekkistjes met relikwieën van de profeet Mohammed bewaard, zoals een tand van de profeet en zand afkomstig uit zijn graf-tombe. In het Mevlana museum in Konya wordt de baard van de profeet bewaard in een achthoekig reliekschrijn.

Macht

Relieken zijn kostbaar, zeker ook omdat ze de eigenaar status kunnen geven. Velen hebben zich jarenlang ingespannen om ze in hun bezit te krijgen. Soms werd aan relieken het wonder van een overwinning toebedacht, heersers kregen via die relieken alsnog de goedkeuring van boven af. Relikwieën legitimeerden zo hun macht en hun heerschappij. Ook brengt het bezit van relieken vaak economische welvaart: pelgrims besteden immers meestal veel geld in bedevaartsoorden.

Het meest bekend is de 'reliëkenkoning' Lodewijk IX (1214-1270). Hij kocht de doornenkroon van Jezus en liet er in Parijs de kerk La Chapelle voor bouwen. Voor de katholieke Spaanse dictator Franco (1892-1975) was de linkerhand van Theresia van Avila weer onontbeerlijk, hij had deze relik altijd bij zich.

De Heilige Lans

Als Jezus aan het kruis hangt, steekt de Romeinse honderdman Longinus hem met een lans in de zij om te kijken of hij nog leeft. (Evangelie van Johannes 19:34). Deze lans is heilig omdat hij met het bloed van Christus in aanraking is geweest. Napoleon probeerde deze lans te bemachtigen maar kort voor de slag bij Austerlitz waren zijn tegenstanders hem voor. De lans werd daarna in Wenen bewaard.

Zelfs Hitler (1889-1945) is gefascineerd door deze relikwie wanneer hij in 1912 de opera van zijn geliefde componist Richard Wagner ziet, waarin Parsifal probeert de lans te veroveren. Hij zou geheel in trance zijn geraakt en de lans wordt daarna een obsessie voor hem. Hoewel er op verschillende plaatsen heilige lansen bewaard worden, is hij ervan overtuigd dat de lans in Wenen de echte is. Jaren later, na de Anschluss van Oostenrijk in 1938, haalt Hitler als eerste daad de Heilige Lans uit het Hofburgpaleis in Wenen en laat de relikwie in een gepantserde wagen overbrengen naar de kathedraal van Neurenberg.

De heilige lans

Status

Hitler zei er zelf over dat het voelde alsof hij het voorwerp vroeger in zijn bezit had gehad. Hij suggereerde hiermee een mystieke band tussen hem en de grote Germaanse leiders als Karel de Grote en Frederik Barbarossa. Het voelde, volgens hem, of hij door het bezit van de lans het lot van de wereld in handen had. Volgens de legende verliest de eigenaar van de lans bij verlies ervan zijn kracht en zijn leven. Op 30 April 1945 vinden de Amerikanen de lans. Toeval of niet maar een uur later sterft Hitler in Berlijn. Overigens ligt het wapen nu weer samen met andere grote 'schatten' tentoongesteld in paleis Hofburg. Samen met de kroon van Karel de Grote, de Heilige Graal, splinters van het heilige kruis, de schat van de Orde van het Gulden Kruis en nog veel meer....

Jan Heesters

Er worden ook nu nog processies gehouden waarbij relieken worden getoond: boetprocessies, ommegangen en jubelprocessies. Aan de Vlaamse kust gaat ook de zeewijding nog vaak gepaard met een processie. Jan Heesters bezocht graag op Paasmaandag de zogenaamde Paardenprocessie in Hakendover in Vlaams-Brabant. Hij legde die vast in tekeningen en schilderijen. Hakendover is een pelgrimplaats want aan de bouw van de kerk in het dorp zou, volgens de legende, God zelf meegewerkt hebben als dertiende werkmans.

Jan Heesters, Paardenprocessie Hakendover

Anne-Marie Cornelissen

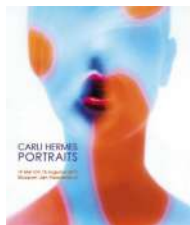
Museum Jan Heestershuis

Pompstraat 17, 5481 BL Schijndel

Tel: 073-54 92276

openingstijden:

dinsdag t/m zondag 13.00-17.00 uur

Nog tot 18 augustus te zien in het museum: de tentoonstelling Carl Hermès Portraits, waarover meer in deze Vriendenbrief.

Recentelijk is de Stichting Vrienden in het bezit gekomen van het schilderij van Jan Heesters 'Bloemstilleven met irissen en tulpen' (75 x 60 cm) uit 1931. Het schilderij vol frisse lentebloemen tegen een zwarte achtergrond is een aanwinst van de stichting ten behoeve van het museum. In de volgende Vriendenbrief meer over het schilderij en het restauratieproces.

Dank zij een gulle sponsorbijdrage van Van Kruijsdijk notarissen is dit exemplaar van de Vriendenbrief van Stichting Vrienden van Museum Jan Heestershuis in uw brievenbus gekomen.

Daarvoor onze hartelijke dank.

Sinds de lezing die NRC-columnist Frits Abrahams in 2011 in het kerkje gegeven heeft, is het contact tussen Jan Geerts, bestuurslid van onze Stichting Vrienden en Frits Abrahams blijven bestaan. Voor ingewijden was het dan ook niet vreemd om op 5 juni de naam Jan Geerts in de column van Abrahams op de achterpagina van de NRC te zien opduiken. Abrahams beschreef hoe hij "Beckmannkenner Jan Geerts" om hulp vroeg bij het duiden van het schilderij 'Namiddag' van Max Beckmann dat momenteel in het Singer Museum in Laren geëxposeerd wordt.

Jan Geerts is bezig met een studie over de Nederlandse periode van Beckmann (1937-1947), hopelijk resulterend in een boek. Hij kon Abrahams vertellen dat Beckmann het schilderij uit 1945-46 maandenlang de titel 'Droom van een meisje' gaf - ook de titel van de column voordat hij die bij de voltooiing van het doek in 'Namiddag' veranderde.